

Верховний
Суд

Розрахунок заборгованості за аліментами, якщо платник аліментів є ФОП

доповідь судді КЦС ВС
Ольги Ступак

Постанова ОП КЦС у складі Верховного Суду від 05 вересня 2019 року у справі № 760/4569/18 (провадження № 61-45100сво18)

Відповідно до статті 81 СК України перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 року № 146 затверджено Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб.

Відповідно до пункту 13 Переліку видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів, утримання аліментів провадиться із суми заробітку (доходу), що належить особі, яка сплачує аліменти, після утримання з цього заробітку (доходу) податків. Вживання терміну «дохід» у дужках після поняття «заробіток» може розумітися як визнання цих понять синонімами в контексті приписів цього Переліку видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів.

Положення статті 81 СК України та частини третьої статті 181 СК України вказують на необхідність визначення розміру аліментів від частки доходу платника, а не його заробітку. Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів, до поняття «заробіток» включає також і виплати, які заробітною платою не є, зокрема доходи від підприємницької діяльності, кооперативів тощо, що свідчить про більш широке тлумачення змісту поняття «заробіток», ніж виплати, які виплачуються в межах трудових правовідносин.

Постанова Верховного Суду від 14 квітня 2021 року у справі № 759/1727/16 (частина I)

Згідно з частиною другою статті 195 СК України заборгованість за аліментами платника аліментів, який не працював на час виникнення заборгованості або є фізичною особою – підприємцем і перебуває на спрощеній системі оподаткування, або є громадянином України, який одержує заробіток (дохід) у державі, з якою Україна не має договору про правову допомогу, визначається виходячи із середньої заробітної плати працівника для даної місцевості.

Поняття «середня заробітна плата для даної місцевості» є макроекономічним показником, який як і інші макроекономічні показники, збирається та складається Державною службою статистики України і використовується, у тому числі, при проведенні грошово-кредитної політики та аналізу фінансової стабільності. Макроекономічні показники розраховуються за допомогою системи національних рахунків як комплексу взаємопов'язаних балансових таблиць, показники яких призначені для визначення розміру доходу, споживання, накопичення і величини капітальних витрат. Середня заробітна плата для даної місцевості як макроекономічний показник обчислюється як середнє арифметичне значення заробітних плат певної групи працівників (наприклад, по підприємству, по галузі, по регіону). Розраховується виходячи із фонду оплати праці працівників (включаючи оплату праці сумісників), премій, винагород за підсумками роботи за рік та одноразових заохочень.

Сам розмір середньої заробітної плати як макроекономічний показник, який використовується, у тому числі, і в разі застосування частини другої статті 195 СК України, обраховується органами статистики України на підставі Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 року № 5, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 27 січня 2004 року за № 114/8713.

Постанова Верховного Суду від 14 квітня 2021 року у справі № 759/1727/16 (частина II)

Інструкція містить основні методологічні положення щодо визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою одержання об'єктивної статистичної інформації про розміри та структуру заробітної плати найманих працівників.

Інструкція не застосовується для визначення складових фонду оплати праці як бази (об'єкта) для нарахування внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, тобто для обрахування суми обов'язкових податків та зборів у разі отримання особами реального заробітку (доходу).

Стаття 6 Податкового кодексу України (далі – ПК України) визначає, що податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Постанова Верховного Суду від 14 квітня 2021 року у справі № 759/1727/16 (частина III)

Відповідно до статті 22 ПК України об'єктом оподаткування можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

Отже, за змістом ПК України, об'єктами оподаткування і об'єктами, пов'язаними з оподаткуванням, є реальне майно та реальні дії з отримання доходів, у зв'язку з якими у платника податків виникають обов'язки щодо сплати податків та зборів. Такі об'єкти за кожним видом податку та збору визначаються згідно з відповідним розділом цього Кодексу.

Проте середня заробітна плата для даної місцевості, із якої розраховуються аліменти у разі виникнення заборгованості в особи, яка не працювала, не належить до доходу (прибутку) або його частини, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника реального податкового обов'язку. Тобто середня заробітна плата для даної місцевості як макроекономічний показник не є реальною і не може бути об'єктом оподаткування.

Висновок: розрахунок заборгованості боржника який не працював, тобто не мав реального заробітку, здійснюється виходячи із середньої заробітної плати для відповідної місцевості на час виникнення заборгованості.

Постанова Верховного Суду від 03 листопада 2021 року у справі № 521/260/20

Здійснення розрахунку заборгованості за аліментами платника аліментів, який є фізичною особою – підприємцем і перебуває на спрощеній системі оподаткування, державний виконавець повинен проводити відповідно до вимог ч. 2 ст. 195 СК України, тобто виходячи із середньої заробітної плати працівника для даної місцевості.

Аналогічні висновки сформульовано Верховним Судом у постановах:

Від 24 листопада 2022 року у справі № 754/12768/20,

від 20 вересня 2022 року у справі № 757/35562/18,

від 09 лютого 2022 року у справі № 522/8173/19,

від 05 серпня 2021 року у справі № 757/35562/18,

від 05 серпня 2020 року у справі № 464/6206/18.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!